

بە ناوی خودای بەخشنده و میهره بان

بە ناوی گەله وه

پەرله مانی کوردستان - عێراق

پالپشت بە حوکمی برگی (۱) ی ماددهی (۵۶) له یاسای ژماره (۱) ی سالی ۱۹۹۲ ی هه مواریکراو و برگی (یه که م) ی ماددهی (۷۷) له په یپهوی ناوخی پەرله مانی کوردستان - عێراق، و له سه ر داوای ئەنجومه نی وه زیرانی هه ری می کوردستان، پەرله مانی کوردستان له دانیشتنی ئاسایی ژماره (۱۳) ی رۆژی ۲۰۲۱/۵/۱۸ ئەم یاسایه ی په سه ند کرد:

یاسای ژماره (۶) ی سالی ۲۰۲۱

یاسای وه زاره تی کاره با له هه ری می کوردستان - عێراق

پیناسه کان

ماددهی (۱): بۆ مه به ستی حوکمه کانی ئەم یاسایه، ئەم دهسته واژانه ی خواره وه ماناکانی به رامبه ریان ده گه یه نن:

یه که م: هه ری می: هه ری می کوردستان - عێراق.

دووهم: وه زاره ت: وه زاره تی کاره با ی هه ری می.

سێیه م: وه زیر: وه زیری کاره با ی هه ری می.

چوارهم: ئەنجومه ن: ئەنجومه نی وه زاره ت.

پینجه م: به ره مه یێنان: به ره مه یێنانی وزه ی کاره با.

شه شه م: گواسته وه: گواسته وه ی وزه ی کاره با به هێلی (۳۳) کیلو قوالت به ره و سه ر.

حه وته م: دابه شکردن: دابه شکردنی وزه ی کاره با له رێگه ی تۆری ناوه ندیی له هێله کانی (۰،۴/۳۳)،

(۰،۴/۱۱) و (۰،۴) کیلو قوالت به ره و خوار.

هه شه ته م: وزه: وزه ی کاره با

نۆیه م: کۆنترپۆل: کۆنترپۆلی سه ر تۆره کانی کاره با ی هه ری می.

ده ییه م: هاو به شه کان: هه ر به شداری بوویه ک که گرێدراوی تۆره کانی کاره با بیت به مه به ستی وه رگرتنی

وزه ی کاره با له رێگای پێوه ری کاره با وه.

یازده ییه م: تۆره کان: پیکهاته کانی کاره با له هه ردوو سیکته ری گواسته وه و دابه شکردن، ده گرێته وه.

دوازده ییه م: ویستگه کانی به ره مه یێنان: سه رجه م ویستگه کانی به ره مه یێنانی کاره با له هه ردوو که رتی

تایبه ت و گشتی.

نامانجه كان

ماددهی (۲): نامانجه كانی ئەم یاسایه بریتین له مانه‌ی خواره‌وه:-

یه‌که‌م: په‌ره‌پیدانی وزه‌ی کاره‌با به‌گویره‌ی پیداویستییه‌کانی کۆمه‌لگه‌ و ئابووری نیشتمانی.

دووهم: هاندانی وه‌به‌ره‌پینانی ناوخۆیی و بیانی له‌بواری که‌رتی کاره‌بادا.

سێیه‌م: پالپشتی کردن وه‌اندانی فره‌سه‌رچاوه‌یی وزه‌ی کاره‌با.

چوارهم: پڕیکه‌ستنی گشت چالاکییه‌کانی په‌یوه‌ست به‌کاره‌با له‌بواری به‌ره‌مه‌پینان، کۆنترۆل،

گواستنه‌وه، دابه‌شکردن و به‌کاره‌پینان، به‌جۆریک کارایی و به‌رده‌وامی به‌ره‌مه‌پینانی وزه‌ی

کاره‌با و پڕکردنه‌وه‌ی خواست مسۆگه‌ر بکات، له‌گه‌ل زامنکردنی پاراستنی ژینگه‌ و گه‌یانندی

وزه‌ی کاره‌با بۆ هه‌موو شوپن و ناوچه‌یه‌کی هه‌ریمی کوردستان.

پینجه‌م: پڕیگه‌گرتن له‌به‌هه‌ده‌ردانی کاره‌با و قوڕخکاری و به‌ده‌سته‌وه‌بوونی (تحکم) نرخه‌کان.

شه‌شه‌م: پڕیژاردنی زیده‌پڕۆیی بۆ سه‌ر تۆره‌کانی کاره‌با.

پیکهاته‌کانی وه‌زاره‌ت

ماددهی (۳):

یه‌که‌م: وه‌زاره‌ت پیکدی‌ت له‌:-

۱- وه‌زیر: سه‌رۆکی بالای وه‌زاره‌ته‌ و به‌رپرسه‌ له‌ جیبه‌جیکردنی ئەرك و ئاراسته‌کردنی سیاسه‌ت و

سه‌ریه‌رشتی و چاودێریکردنی کاره‌کانی، له‌ پڕیگای بریار و فه‌رمان و پڕینماییه‌کان، له‌ گشت ئەو

بابه‌تانه‌ی په‌یوه‌ندان به‌ ئەرك و پیکهاته‌ و ده‌سه‌لاته‌کانی وه‌زاره‌ت و سه‌رجه‌م کاروباری ته‌کنیکی

و دارایی و کارگیری، و وه‌زیر ده‌توانی‌ت به‌شیک له‌ ده‌سه‌لاته‌کانی له‌ چوارچیوه‌ی یاسای وه‌زاره‌ت

به‌ بریکاری وه‌زاره‌ت و به‌پڕیوه‌به‌ره‌ گشتییه‌کان بسپیری‌ت.

۲- نووسینگه‌ی وه‌زیر: فه‌رمانبه‌ریک به‌ پله‌ی به‌پڕیوه‌به‌ر به‌پڕیوه‌ی ده‌بات، که‌ لانیکه‌م هه‌لگری

بروانامه‌ی زانکۆیی به‌راییی بی‌ت و ژماره‌یه‌ک فه‌رمانبه‌ر یارمه‌تی ده‌دن.

۳- بریکاری وه‌زاره‌ت: یارمه‌تی وه‌زیر ده‌دات له‌ سه‌ریه‌رشتیکردنی کاروباری وه‌زاره‌ت له‌ چوارچیوه‌ی

ئەو ده‌سه‌لاتانه‌ی وه‌زیر پڕی ده‌سپیری‌ت، به‌و مه‌رجه‌ی لانیکه‌م هه‌لگری بروانامه‌ی زانکۆیی بی‌ت و

خاوه‌ن شاره‌زایی بی‌ت.

۴- ژماره‌یه‌ک پاورتیژکار زیاتر نه‌بن له‌ (۴) چوار که‌س، به‌و مه‌رجه‌ی هه‌ریه‌کیان لانیکه‌م هه‌لگری

بروانامه‌ی زانکۆیی به‌راییی بی‌ت و خاوه‌ن شاره‌زایی بی‌ت.

۵- به‌پڕیوه‌به‌رایه‌تی گشتی دیوان: به‌پڕیوه‌به‌ریکی گشتی به‌پڕیوه‌ی ده‌بات، به‌و مه‌رجه‌ی لانیکه‌م

هه‌لگری بروانامه‌ی زانکۆیی به‌راییی بی‌ت له‌ یاسایان کارگیری و خاوه‌ن شاره‌زایی بی‌ت.

- ۶- بہرپوہ بہرایہ تی گشتی بہرہ مہینانی وزہی کارہ با: بہرپوہ بہریکی گشتی بہرپوہی دہبات، بہو مہرجہی لانیکہم ہہ لگری پروانامہی زانکوی بہرای بیٹ لہئہ نڈازیاری و خاوەن شارہزایی بیٹ.
- ۷- بہرپوہ بہرایہ تی گشتی گواستنہوہی وزہی کارہ با: بہرپوہ بہریکی گشتی بہرپوہی دہبات، بہو مہرجہی لانیکہم ہہ لگری پروانامہی زانکوی بہرای بیٹ لہئہ نڈازیاری و خاوەن شارہزایی بیٹ.
- ۸- بہرپوہ بہرایہ تی گشتی دابہ شکردنی وزہی کارہ با: بہرپوہ بہریکی گشتی بہرپوہی دہبات، بہو مہرجہی لانیکہم ہہ لگری پروانامہی زانکوی بہرای بیٹ لہئہ نڈازیاری و خاوەن شارہزایی بیٹ.
- ۹- بہرپوہ بہرایہ تی گشتی پلاننان: بہرپوہ بہریکی گشتی بہرپوہی دہبات، بہو مہرجہی لانیکہم ہہ لگری پروانامہی زانکوی بہرای بیٹ لہئہ نڈازیاری و خاوەن شارہزایی بیٹ.
- ۱۰- بہرپوہ بہرایہ تی گشتی کاروباری وزہ: بہرپوہ بہریکی گشتی بہرپوہی دہبات، بہو مہرجہی لانیکہم ہہ لگری پروانامہی زانکوی بہرای بیٹ لہئہ نڈازیاری کارگیری، ئابووری یان بازارگانی و خاوەن شارہزایی بیٹ.

دووم:

- ۱- لہ ہہر پاریزگاہک و ئیدارہیہ کی سہر بہ خو لہ ہہریم، بہرپوہ بہرایہ تیہ کی گشتی کارہ با پینکدہ ہیئریت و ہہر یہ کیکیان خاوەن کہ سایہ تی مہ عنہوی دہ بیٹ.
- ۲- ہہر بہرپوہ بہرایہ تیہ کی گشتی ہاتوو لہ خالی (۱) ی ئہم برگہ یہ، لہ لایہن بہرپوہ بہریکی گشتی بہرپوہ دہ بریت، کہ لانیکہم ہہ لگری پروانامہی زانکوی بہرای بیٹ لہئہ نڈازیاری و خاوەن شارہزایی بیٹ و فہرمانبہریک بہ پلہی یاریدہ دہری بہرپوہ بہری گشتی یارمہ تی دہدات کہ لانیکہم ہہ لگری پروانامہی زانکوی بہرای بیٹ لہ ہواری کارگیری یان یاسا یان ئہ نڈازیاری و خاوەن شارہزایی بیٹ.

ئہرکہ کانی و ہزارہت

ماددہی (۴): و ہزارہت ئہم ئہرکانہی خوارہوہ لہ ئہستؤ دہ گریٹ:-

یہ کہم: بہرہم ہینان، گواستنہوہ، دابہ شکردنی کارہ با، دامہ زراندن، بہگہ پخستن و چاک کردنہوہی ویستگہ کان (بہرہم ہینان، گورین) و تۆرہ کانی کارہ با.

دووم: بہگہ پخستن تۆرہ کانی کارہ با بہ شیوہیہ کی زانستیانہ بہ پیی ستاندرہ نیودہ ولہ تیہ کان لہ ریگہی دامہ زرانندی سیستہ می گہ یانندن بؤ مسؤگہ رکردنی پاریزگاریکردن لہ پیکہاتہ کانی تۆرہ کانی کارہ با و کہ مکردنہوہی تیچووہ کان.

سیئہم: دہستہ بہرکردنی بہرژہوہندی گشتی، کؤنترپؤلکردنی بہ کاربردنی کارہ با، مسؤگہ رکردن و دابینکردنی کارہ با و کہ مکردنہوہی بہ ہدہردانی مافہ کانی و ہزارہت لہ ریگہی دامہ زرانندی پروژہی تۆری زیرہک.

چوارہم: دیاریکردنی نرخه کانی کارهبا له لایه ن وهزیر به رهامه ندی نه نجومه ن و بهرزکردنه وهی بۆ نه نجومه نی وهزیرانی ههریم بۆ رهامه نیدان له سه ری، به مه رجیک نه و بارودوخ و گۆرانکاریبانه ی له سه ر تیچووی کارهبا و بژیوی هاو لاتیان و ئابووری ههریم رووده دن له بهرچاو بگیریئن.

پینجه م: بهرزکردنه وهی ئاستی به ره مه پینانی وزه ی کارهبا ی پاک بۆ پیداو یستییه کانی بهرژه وهندی گشتی، و مؤله تدان به کۆمپانیاکانی به ره مه پینانی کارهبا له سه رچاوه نوپوه کان له گه ل ره چاوکردنی یاسا و پیره و و رینماییه بهرکاره کان.

شه شهم: گرته به ری ریکاری پیویست بۆ پاراستنی ژینگه و دهسته بهرکردنی سه لامه تی و تهنروستی گشتی.

هه وه ته م: ریکخستنی میلاکی پیویست و په ره پیدانی توانای فه رمانبه ران له رینگه ی ناوه ندیی راهینانی پیشه یی به هاوکاری له گه ل دامه زراوه فیرکارییه نه کادیمییه کان و ناوه نده پسپوره کان یان ریکخراوه ناوخویی یان نیوده وله تییه کان.

هه شه ته م: پیدانی مؤله ت و گریبه ست کردن له گه ل کۆمپانیاکانی پسپوره له کهرتی تایبه ت بۆ به گه رختن، چاککردنه وهی ویستگه کانی (به ره مه هینان و گۆرینی کارهبا) و توره کانی گواستنه وه ودابه ش کردن و هاورده کردن و هه نارده کردن و زه.

نویه م: هه ماهه نگیکردن له گه ل وهزاره ت و لایه نه په یوه نداره کان به چالاکیه کانی وهزاره ت و کارکردن له سه ر رینوینی به کاربردنی وزه ی کارهبا له رینگه ی دانانی سیاسه ت و رینماییی و هاندانی به کاربه ران بۆ نه م مه به سه ت.

ده یه م: پیشکه شکردنی پیشنیار به نه نجومه نی وهزیرانی ههریم به مه به سه تی په ره پیدانی کهرتی کارهبا له ههریم.

یازده یه م: نوینه رایه تیکردنی ههریم له ریکخراو و کۆنفرانسه نیوده وله تی و ههریمایه تییه کانی تایبه ت به کهرتی وزه ی کارهبا.

دوازده یه م: هه ماهه نگی و ته واوکردنی یه کتر له گه ل وهزاره ته کانی ههریم و وهزاره ته ئیتیحادیییه کان. **سیزده یه م:** نه جامدانی کرپن و فروشتن ولیکده رکردن (مقاصه) بۆ وزه ی کارهبا به پپی پیویست و بهرژه وهندی گشتی.

مادده ی (۵):

یه که م: وهزاره ت بۆی هه یه وایه ر و کییل، له سه ر یان له ژیره وهی رینگه گشتیییه کان، یان شه قامه کانی ناوه وه یان دهره وهی شاره کان رابکیشیت و ده توانیت ستوون دانیت و تونیل لیبدات و کاری دیکه ی پیویست بۆ جیبه جیکردنی نه رک و پرۆژه کانی وهزاره ت نه جام بدات، له گه ل ره چاوکردنی ماسته ریلان و پاراستنی ژینگه و تهنروستی گشتی و حوکمه کانی یاسا بهرکاره کان.

دووم: وەزارەت بە گوێرە ی پێویستی پرۆژەکانی، دەتوانیت ببیتە خاوەن زەوی و بەناوی وەزارەتی کارەبا بە پێی یاسا بەرکارەکان تۆمار بکریت.

سێیەم: وەزارەت پابەند دەبیت بە قەرەبووکردنەوی هەر کەسێک کە زیانمەند دەبیت لە ئەنجامی چالاکییەکانی و جیبەجێکردنی ئەرکەکانی، بە پێی یاسا بەرکارەکان.

چوارەم: برپارەکانی وەزیر شیای تانەلێدانه بە پێی یاسای ئەنجومەنی شورای هەریمی بەرکار.

ماددە (٦):

یەكەم: هاوبەشەکانی کارەبا بەم شیوەیە خوارەو پۆلین دەکرین:-

١- یەكە ی نیشته جیبوون (مالەکان).

٢- بارزگانی.

٣- پیشەسازی.

٤- کشتوکالی.

٥- کەرتی گشتی.

دووم: وەزارەت دەتوانیت جوړی دیکە ی هاوبەشی کارەبا زیاد بکات.

سێیەم: دیاریکردنی جوړی پۆلینەکان و بنەمای جیاکردنەویان بە پێنمایەک دیاری دەکرین کە وەزیر دەریدەکات.

ماددە (٧):

یەكەم: پێبژاردنی زیدەرۆیی و دیاریکردنی بر و پێکارەکە ی بە پێنمایەک پێکدەخریت کە وەزیر لەسەر پێشنیاری ئەنجومەن و بە پەزمامەندی ئەنجومەنی وەزیرانی هەریم دەریدەکات.

دووم: وەزیر، بە پەزمامەندی ئەنجومەنی وەزیرانی هەریم، دەتوانیت پێژەیهک لەو برە پارانە ی لە

پێبژاردنی زیدەرۆیی سەر سیستەمی کارەبا و تۆرەکانی وەرگیراون تەرخان بکات بۆ ئەو

کەسانە ی راسپێردراون بە ئاشکراکردنی زیدەرۆیی و لابردنیان، و ئەمەش بە پێنمای

پێکدەخریت کە وەزیر بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزیری دارایی و ئابووری دەریدەکات.

سێیەم: ئەو کەرەستانە ی لە زیدەرۆیی سەر سیستەمی کارەبا و تۆرەکانی بەکارهاتوون دەستیان بەسەردا دەگیریت.

چوارەم: ئەو پێبژاردنە ی کە بە پێی پێنمای هاتوو لە برگی (یەكەم) ی ئەم ماددە یەدا وەریدەگیرین، رێگر نابن لە سزای توندتری هاتوو لە یاسا بەرکارەکاندا.

پێنجەم: پێویستە لەسەر وەزیر داوای قەرەبووی ئەو زیانانە بکات کە دەرئەنجامی زیدەرۆیی بە پێی حوکمەکانی یاسا بەرکارەکانی هەریم.

ماددهی (۸):

یه کهم: ئەنجومه نیک له وهزارهت پیکدههینریت، به سه روکایه تی وهزیر و ئەندامی تی هه ریه ک له:-

۱- بریکاری وهزارهت: ده بیته جیگری سه روکی ئەنجومه ن.

۲- راویژکاران.

۳- به رپوه به ره گشتیه کانی وهزارهت.

۴- نوینه ری هه ر لایه نیکی په یوه نیدار یان شاره زیه کی پسپۆر که وهزیر له ناوه وه یان له دهره وه ی

وهزارهت ده ستینیشانی ده کات، و به شداری کۆبونه وه کانی ئەنجومه ن ده کات به بی ئەوه ی مافی

ده نگدانی هه بیته.

دووهم: ئەنجومه نی وهزارهت دهرباره ی ئەم کاروبارانه ی خواره وه گفتوگو ده کات، و بریار و رینمایی و

راسپاردی پیویست دهرده کات:-

۱- ریکخستنی سیاسه تی به ره مهینان، کونترۆل، گواستنه وه و دابه شکردنی وزه ی کاره با و دانانی

پلانه ستراتجییه کان.

۲- ریکخستنی وه به رهینان له بواری کاره با.

۳- ریکخستنی په یکه ر و ئه رک و وهزیفه ی پیکهاته کانی وهزارهت.

ماددهی (۹):

وهزیر، به گویره ی پیویستی وهزارهت، ده توانیت به شیوه ی کاتی، بو ئه رک و ماوه یه کی دیاریکراو،

گرپیبه ست له گه ل شاره زای خاوه ن ئەزموون و پسپۆر له بواری تایبهت به وزه ی کاره با، به پیی ئەو

رپکسازییانه ی له هه ریم کاریان پیده کریت، بکات.

ماددهی (۱۰):

ئەو کۆمپانیانه ی که مؤله تیان پیدراوه یان گرپیبه ستیان له گه ل کراوه له بواری به ره مهینانی کاره با،

ته نها به ره زامه ندی وهزارهت ده توانن ده ست له کاره کانیان هه لگرن، ئەمه ش به په یره وپک

رپکده خریت که ئەنجومه نی وهزیرانی هه ریم دهریده کات.

ماددهی (۱۱):

یاسای وهزارهتی کاره با ی هه ریمی کوردستان - عیراق ژماره (۵) ی سالی ۲۰۰۶ هه لده وه شیته وه، وگشت

ئەو رینماییانه ی که پالپشت به و یاسایه دهرچوون، ئەگه ر ناکوک نه بن له گه ل حوکمه کانی ئەم یاسایه

کاریان پیده کریت.

ماددهی (۱۲):

کار به ده قی هه یج یاسا و بریاریک ناکریت که له گه ل حوکمه کانی ئەم یاسایه دا ناکوک بیته.

ماددهی (۱۳):

پیویسته له سه ر وهزیر رینمایی پیویست بو ئاسان جیبه جیکردنی حوکمه کانی ئەم یاسایه دهریکات

ماددهی (١٤):

پێویسته له سه‌ر ئه‌نجومه‌نی وه‌زیران و لایه‌نه‌ په‌یوه‌نداره‌كان حوكمه‌كانی ئه‌م یاسایه‌ جیبه‌جی بکه‌ن.

ماددهی (١٥):

ئه‌م یاسایه‌ له‌ پێکه‌وتی بلاو‌کردنه‌وه‌ی له‌ رۆژنامه‌ی فه‌رمی (وه‌قايعی كوردستان) دا جیبه‌جی ده‌کریت.

هۆیه‌کانی ده‌رچواندن

له‌ به‌ر بایه‌خی وه‌ی کاره‌با له‌ سه‌ر ژیان و ته‌ندروستی گشتی هاو‌نیشته‌یمانیان، و کاریگه‌ری له‌ سه‌ر ژێرخانی ئابووری، و پێک‌خستنه‌وه‌ی کاره‌کانی وه‌زاره‌ت به‌هۆی گرنگی ئه‌و چالاکیانه‌ی که‌رتی گشتی و تایبه‌ت پێی هه‌لده‌ستن، و بۆ هێنانه‌دی ئامانجه‌کانی وه‌زاره‌ت و به‌جیگه‌یاندن ئه‌رکه‌کانی، ئه‌م یاسایه‌ ده‌رچووینرا.

یاساکه‌ به‌ ده‌رچوو ده‌ژمێردرئ به‌ تێپه‌ربوونی ماوه‌ی یاسایی ده‌رچوواندنی به‌ پێی حوکمی خالی (٢) ی برگه‌ی (یه‌که‌م) ی مادده‌ی (١٠) ی یاسای سه‌رۆکایه‌تی هه‌ریمی كوردستان - عێراق ژماره‌ (١) ی سالی ٢٠٠٥ ی هه‌موارکراو و برگه‌ی (ده‌یه‌م) له‌ مادده‌ی (١٨) ی په‌پرهبوی ناوخۆی په‌رله‌مانی كوردستان - عێراق.